

Силабус курсу Протидія та профілактика булінгу в закладах освіти

Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність – 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійна програма – «Дошкільна освіта. Інклюзивна освіта»

Дисципліна – вибіркова

Рік навчання: 2, Семестр: 4

Кількість кредитів: 5 Мова викладання: українська

Керівник курсу

ПІП

викладач кафедри освітології і педагогіки, д. філософії Андріана ШИШАК

Контактна інформація

a.shyshak@wunu.edu.ua

Опис дисципліни

Курс «Протидія та профілактика булінгу в закладах освіти» спрямований на формування у здобувачів освіти професійної компетентності у сфері запобігання, виявлення та подолання булінгу в освітньому середовищі, розвиток здатності до конструктивного розв'язання конфліктів, ефективної комунікації, емпатії, активного слухання та миротворчої взаємодії.

Дисципліна покликана ознайомити майбутніх педагогів із сучасними науковими, психологічними та правовими підходами до профілактики булінгу, навчити організовувати безпечне освітнє середовище, впроваджувати практики ненасильницького спілкування, діалогу та медіації у професійній діяльності.

У процесі навчання здобувачі освіти опановують теоретичні засади, методичні інструменти та практичні моделі запобігання булінгу, спрямовані на формування культури поваги, толерантності, відповідальності та довіри між усіма учасниками освітнього процесу.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про сутність, причини, форми та механізми протидії булінгу, розвиток здатності здійснювати професійну діяльність на засадах гуманізму, партнерства, емпатії, діалогу та ненасильницької комунікації.

Структура курсу

Години (лек./практ.)	Тема	Результати навчання	Завдання
2/2	Тема 1. Поняття та сутність булінгу в освітньому середовищі	знати сутність і зміст поняття булінг у контексті освітнього середовища; розуміти відмінність булінгу від конфлікту та жорстокого поведіння; усвідомлювати види, ознаки, динаміку та стадії розвитку булінгу; знати соціально-психологічні чинники виникнення булінгу; розуміти ролі учасників булінгу та його наслідки для особистості й колективу; вміти аналізувати ситуації булінгу, визначати типи поведінки учасників, застосовувати психолого-педагогічні підходи	Поточне опитування (обговорення, практичне завдання), розробка мініпроєкту, виконання тренінгового завдання

		до його розуміння	
2/2	Тема 2. Нормативно-правова база протидії булінгу в Україні	знати законодавче визначення булінгу та норми національного законодавства; розуміти основні положення Закону України «Про освіту» щодо запобігання булінгу; усвідомлювати права й обов'язки педагогічних працівників у випадках булінгу; знати алгоритм дій працівників закладу освіти під час фіксації випадків булінгу; розуміти види відповідальності за булінг та механізми взаємодії з поліцією й соціальними службами; вміти документувати випадки булінгу, забезпечувати правовий захист здобувачів освіти, налагоджувати співпрацю з батьками й органами влади	Поточне опитування (обговорення, практичне завдання), розробка мініпроєкту, виконання тренінгового завдання
2/2	Тема 3. Психологічні аспекти прояву булінгу	знати психологічні характеристики кривдника, жертви та спостерігачів; розуміти вплив сімейного, соціального та емоційного середовища на формування агресивної поведінки; усвідомлювати механізми віктимної поведінки та шляхи її корекції; знати роль емоційного інтелекту в запобіганні насильству; розуміти значення формування толерантності, емпатії та позитивного клімату в колективі; вміти виявляти психологічні особливості учасників булінгу, застосовувати методи психологічної підтримки й профілактики	Поточне опитування (обговорення, практичне завдання), розробка мініпроєкту, виконання тренінгового завдання
4/4	Тема 4. Кібербулінг як сучасна форма насильства серед здобувачів освіти	знати поняття, сутність та основні форми кібербулінгу; розуміти особливості проявів кібернасильства у цифровому просторі; усвідомлювати психологічні та соціальні наслідки кібербулінгу для учасників освітнього процесу; знати правові основи протидії кібернасильству в Україні; розуміти значення формування цифрової грамотності як засобу профілактики; вміти виявляти ознаки кібербулінгу, виховувати культуру безпечної поведінки в інтернеті, організовувати співпрацю з батьками та громадськими організаціями	Поточне опитування (обговорення, практичне завдання), розробка мініпроєкту, виконання тренінгового завдання
2/2	Тема 5. Роль педагога у формуванні безпечного та підтримувального освітнього середовища	знати принципи педагогічної етики, комунікації та ненасильницької взаємодії; розуміти значення толерантності, емпатії та поваги у педагогічних стосунках; усвідомлювати роль педагога у формуванні довіри, безпеки й психологічного комфорту в освітньому середовищі; знати способи профілактики емоційного вигорання та впровадження інклюзивних підходів; вміти застосовувати методи ненасильницької комунікації, розвивати партнерство між педагогами, батьками та здобувачами освіти, сприяти формуванню позитивного соціального клімату	Поточне опитування (обговорення, практичне завдання), розробка мініпроєкту, виконання тренінгового завдання
2/2	Тема 6. Організаційно-педагогічна система профілактики булінгу	знати принципи побудови системи профілактики булінгу у закладі освіти; розуміти сутність політики нульової толерантності до насильства; усвідомлювати	Поточне опитування (обговорення, практичне

		роль педагогів, психологів і адміністрації у забезпеченні безпеки; знати способи планування профілактичних заходів і моніторингу середовища; вміти розробляти профілактичні програми, організовувати співпрацю з поліцією, соціальними службами та оцінювати ефективність профілактичних дій	завдання), розробка мініпроєкту, виконання тренінгового завдання
2/2	Тема 7. Методи педагогічної діагностики випадків булінгу	знати основні діагностичні методи виявлення булінгу – спостереження, анкетування, соціометрію; розуміти значення комплексної оцінки поведінки здобувачів освіти; усвідомлювати етичні аспекти збору інформації про випадки насильства; вміти використовувати психодіагностичні інструменти, проводити інтерв'ю, взаємодіяти з психологами та батьками, документувати результати профілактичної роботи	Поточне опитування (обговорення, практичне завдання), розробка мініпроєкту, виконання тренінгового завдання
4/4	Тема 8. Медіація та відновні практики як засоби запобігання булінгу	знати принципи, етапи та методи шкільної медіації; розуміти сутність відновних практик як альтернативи дисциплінарним заходам; усвідомлювати важливість емпатії, нейтральності та конфіденційності у процесі медіації; вміти застосовувати методи відновного спілкування, організовувати кола довіри, формувати культуру діалогу й поваги серед учасників освітнього процесу	Поточне опитування (обговорення, практичне завдання), розробка мініпроєкту, виконання тренінгового завдання
2/2	Тема 9. Взаємодія з батьками та громадою у процесі запобігання булінгу	знати форми та методи ефективної комунікації з батьками; розуміти значення партнерства закладу освіти, родини та громади у профілактиці насильства; усвідомлювати відповідальність батьків і педагогів за безпеку дітей; вміти організовувати спільні заходи, проводити просвітницьку роботу, залучати громадські організації й медіа до формування безпечного середовища	Поточне опитування (обговорення, практичне завдання), розробка мініпроєкту, виконання тренінгового завдання
2/2	Тема 10. Практичні технології реагування на випадки булінгу та саморефлексія педагога	знати технології реагування на випадки булінгу, методи тренінгів і рольових ігор; розуміти значення емоційного інтелекту й саморефлексії педагога; усвідомлювати роль творчих і терапевтичних методів у профілактиці агресії; вміти аналізувати практичні кейси, створювати індивідуальні стратегії реагування, розробляти профілактичні програми, формувати культуру педагогічної підтримки й взаємоповаги	Поточне опитування (обговорення, практичне завдання), розробка мініпроєкту, виконання тренінгового завдання

Літературні джерела

1. Алгоритм взаємодії щодо превенції та протидії булінгу в закладах освіти. URL. <https://mon.gov.ua/news/alhorytm-vzaiemodii-shchodo-preventsii-ta-protydii-bulinh-u-v-zakladakh-osvity>
2. Басанець О. А., Ялліна В. Л. Міжнародний досвід профілактики булінгу в освітньому середовищі. Освіта збереже Україну! : матеріали II Всеукраїнських Прокопенківських читань, Харків, 14 черв. 2023 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін.]. Харків, 2023. С. 21-25.
3. Бевзюк М., Ланці В. Профілактика булінгу (цькування) засобами ігрової діяльності: психологічні аспекти та співпраця з батьками. The V International scientific and practical conference «Modern scientific problems and ways to solve them», September 29 - October 01, 2025, Munich, Germany. С. 84-88.

4. Бойчук П. М., Козігора М. А., Романюк А. М. Булінг як соціально-психологічне явище у сучасному освітньому просторі. Академічні студії. Серія «Педагогіка». 2021. № 2(3). С. 10-16.
5. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти : навчально-методичний посібник / Андрєєнкова В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. та ін. Київ : ФОП Нічога С.О. 2020. 196 с.
6. Кваша А. С. Огляд міжнародного досвіду запобігання та протидії булінгу. Педагогічна Академія: наукові записки. 2024. № 13. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14580233>
7. Кодекс безпечного освітнього середовища : метод. посіб. / за заг. ред. Т.П. Цюман. Київ, 2018. 56 с.
8. Концептуальні засади реформування середньої школи «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
9. Літвін О. Я. Психологічні аспекти протидії насильству в закладах дошкільної освіти. Матеріали II Всеукраїнського форуму «Соціально-психологічні та правові аспекти протидії насильству в освітніх закладах» (11 лютого 2021 року, Вищий навчальний приватний заклад «Дніпровський гуманітарний університет»): збірник доповідей та тез. Дніпро: ВНПЗ «ДГУ», 2021. С. 117-123.
10. Матеріали II Всеукраїнського форуму «Соціально-психологічні та правові аспекти протидії насильству в освітніх закладах» (11 лютого 2021 року, Вищий навчальний приватний заклад «Дніпровський гуманітарний університет»): збірник доповідей та тез. Дніпро: ВНПЗ «ДГУ», 2021. 306 с.
11. Мельникова О. М., Трофаїла Н. Д., Журавко Т. В. Профілактика дитячого булінгу. Видавничий дім «Гельветика». Науковий журнал «Габітус». Випуск 21. 2021. С. 88-91.
12. Новгородський Р. Г., Пилипенко Д. В. Шкільна медіація як технологія розв'язання конфліктів у закладах середньої освіти. Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). 2022. № 1. С. 61-68.
13. Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти»: Наказ Міністерства економіки України № 755-21 від 19.10. 2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>
14. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. Методичний посібник. / Андрєєнкова В.Л., Мельничук В.О., Калашник О.А. К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 132 с.
15. Протидія булінгу. Ситуація в Україні. URL: <https://mon.gov.ua/tag/protidiya-bulingu?tag=protidiya-bulingu>
16. Рожко-Павлишин Т. А. Булінг у закладі дошкільної освіти: міф чи реальність. The 8 th International scientific and practical conference "European scientific discussions" (June 20-22, 2021) Potere della ragione Editore, Rome, Italy. 2021. С. 232-236.
17. Руденський Р., Писарчук О. Реалізація фасилітаційного підходу у формуванні пізнавальної активності здобувачів дошкільної та початкової освіти. Гуманітарні студії: історія та педагогіка. 2024. Вип. 1(7). С. 79-89.
18. Сливка Л. Безпечне освітнє середовище : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2025. 152 с.
19. Шишак А. М. Методика формування інформаційно-цифрових умінь молодших школярів у процесі диджиталізації початкової освіти : методичні рекомендації. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2025. 88 с.
20. Шишак А., Руденський Р., Гомотюк О. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної і початкової освіти до здійснення медіації у професійній діяльності. Гуманітарні студії : історія та педагогіка. 2025. № 1. С. 167-179.
21. Popovič Ju., Shyshak A. Resolving online conflicts of primary school students through school mediation. Acta educationis. Kraków : Avalon Sp. z o.o., 2024. No. 8. S. 22-39.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів і перескладання.** Для виконання усіх видів завдань здобувачами вищої освіти і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів проводиться в установленому порядку.
- **Політика щодо академічної доброчесності.** Списування під час проведення контрольних заходів заборонені. Під час контрольного заходу здобувач вищої освіти може користуватися лише дозволеними допоміжними матеріалами або засобами, йому забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими здобувачами вищої освіти, використовувати, розповсюджувати, збирати варіанти контрольних завдань.
- **Політика щодо відвідування.** Відвідування занять є обов'язковим, пропуски практичних занять відпрацьовуються. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в дистанційній формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету.

Оцінювання

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Протидія та профілактика булінгу в закладах освіти» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4
20%	20%	20%	20%	5%	15%
Поточне оцінювання*	Модульний контроль 1	Поточне оцінювання*	Модульний контроль 2	Тренінг	Самостійна робота
Середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час опитування на кожному практичному занятті з тем 1-5	Модульна контрольна робота охоплює тестові завдання (25 тестів по 2 бали кожен - 50 балів всього) та теоретичне питання (50 балів) (теми 1-5).	Середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час опитування на кожному практичному занятті з тем 6-10	Модульна контрольна робота охоплює тестові завдання (25 тестів по 2 бали кожен - 50 балів всього) та теоретичне питання (50 балів) (теми 6-10).	Оцінка за виконане завдання	Оцінка за виконані завдання

* Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять (кожен здобувач має бути оцінений кожного практичного заняття). Пропуски практичних занять обов'язково відпрацьовуються в години консультацій, в іншому випадку вони вважаються оцінкою «0». Для здобувачів, які навчаються за індивідуальним графіком, поточне оцінювання проводиться під час консультацій та шляхом виконання завдань в системі Moodle.

** Оцінювання теоретичних питань модульного контролю відбувається відповідно до таблиці критеріїв оцінювання усної або письмової відповіді.

Оцінювання поточного опитування під час практичного заняття відбувається в обсязі 100 балів: 50 балів - за відповіді на питання для обговорення, 50 балів - за виконання практичного завдання. Оцінка за питання для обговорення виставляється відповідно до таблиці критеріїв оцінювання усної або письмової відповіді; за виконання практичного завдання - таблиці критеріїв оцінювання виконання практичного завдання під час поточного оцінювання.

Таблиця критеріїв оцінювання усної або письмової відповіді

Бали / Критерій	0 балів	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали	5 балів
1. Повнота відповіді (усна/письмова)	Відсутня відповідь або повністю не за темою	Дуже коротка, уривчаста, не розкриває питання	Лише часткове розкриття теми, значні пропуски	Тема загалом розкрита, однак бракує важливих аспектів	Відповідь майже повна, охоплено основні аспекти	Повна, вичерпна відповідь із висвітленням усіх аспектів
2. Точність і правильність викладу (усного/письмового)	Повністю неправильна відповідь	Переважають грубі помилки	Значні неточності та спотворення понять	Загалом правильно, але є деякі неточності	Майже без помилок, є поодинокі неточності	Абсолютна правильність, наукова точність
3. Логічність і послідовність викладу (усного/письмового)	Виклад хаотичний, без зв'язку	Логіка майже відсутня, уривчастість	Послідовність мало виражена, важко простежити логіку	Є логіка, але виклад непослідовний	Логічний виклад, незначні порушення послідовності	Чітка структура, логічна й послідовна відповідь
4. Глибина розуміння	Не виявляє розуміння	Поверхнєве розуміння	Обмежене пояснення, без глибини	Часткове пояснення причинно-наслідкових зв'язків	Достатнє розуміння, пояснення із прикладами	Глибоке розуміння, узагальнення, системне пояснення
5. Аргументованість відповіді (усної/письмової)	Відсутні аргументи	Аргументів мало, вони непереконливі	Аргументів достатньо, але без підтвердження	Аргументи є, але не завжди переконливі	Аргументована відповідь із прикладами	Сильна аргументація з прикладами, доказами, посиланнями
6. Застосування теорії на практиці (усне/письмове обґрунтування)	Відсутнє	Немає прикладів, лише абстрактні твердження	Наведено приклади, але недоречні	Доречні приклади, але неповні	Практичні приклади доречні та різноманітні	Теорія застосована вдало, наведено яскраві й різноманітні приклади
7. Термінологічна грамотність	Термінологія відсутня або	Використання термінів із	Використання частково	Використання більшості	Коректне використання	Абсолютне володіння

<i>(усна/письмова)</i>	неправильна	значним помилками	правильних термінів	термінів правильно, але з помилками	термінів, незначні неточності	професійною термінологією
8. Комунікативні навички <i>(усні/письмові)</i>	Відповідь відсутня	Мовлення/ стиль незрозумілі	Мовлення/стиль малозрозумілі, є труднощі у сприйнятті	Загалом зрозуміло, але не завжди чітко	Коректне використання термінів, незначні неточності	Абсолютне володіння професійною термінологією
9. Самостійність мислення <i>(усна/письмова)</i>	Відсутні власні думки	Лише відтворення матеріалу	Мінімальні спроби власного аналізу	Є окремі власні судження	Помітна самостійність, власні узагальнення	Високий рівень самостійності, оригінальні ідеї
10. Вміння усно відповідати на додаткові запитання / вміння давати письмові пояснення	Не відповідає	Відповідає зі значними труднощами	Відповідь неповна, з помилками	Загалом відповідає, але з паузами чи неточностями	Відповіді повні, впевнені	Відповідає впевнено, швидко й правильно на всі запитання

Таблиця критеріїв оцінювання виконання практичного завдання під час поточного оцінювання

Бали/ Критерій	0 балів	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали	5 балів
1.Відповідність темі та меті	Завдання не пов'язане з темою	Дуже слабка відповідність	Часткова відповідність, мета не розкрита	Загалом відповідає, але є неточності	Відповідає темі з дрібними відхиленнями	Повністю відповідає темі, мета реалізована
2.Використання цікавих методів та прийомів	Не використано	Є лише згадка без реалізації	Використано фрагментарно	Реалізовано, але неефективно	Використано вдало, проте не повністю	Цікаві методи та прийоми інтегровано гармонійно
3.Чіткість і зрозумілість виконання завдання	Незрозуміле	Дуже складне / нечітке	Частково зрозуміле	Зрозуміле, але потребує уточнень	Переважно чітке й доступне	Абсолютно зрозуміле, логічно структуроване
4.Методична доцільність	Необґрунтоване	Дуже слабке методично	Частково обґрунтоване	Є доцільність, але не повна	Методично виправдане з незначними похибками	Повністю методично обґрунтоване
5.Відповідність результатам навчання	Зв'язок відсутній	Мінімальний зв'язок	Часткове співвідношення	Забезпечує досягнення окремих результатів	Відповідає більшості результатів	Спрямоване на досягнення всіх результатів
6.Дидактична цінність	Не має навчальної цінності	Дуже низька	Обмежена	Має певну цінність	Висока дидактична цінність	Максимальна навчальна та виховна користь
7.Практична реалізація	Неможливо реалізувати	Реалізація формальна	Реалізація часткова	Може бути проведена, але з труднощами	Може бути успішно реалізоване	Легко реалізується, ефективно в практиці
8.Комунікативне оформлення	Відсутнє / незрозуміле	Дуже низький рівень	Низький, нечіткі формулювання	Достатньо зрозуміло, але сухо	Виразно, грамотно, логічно	Вільна, професійна, комунікаційно точна подача
9.Самостійність	Відсутня	Мінімальна	Часткова, з опорою на готові зразки	Виконано переважно самостійно	Висока самостійність	Повністю авторський, творчий підхід
10.Рефлексія	Відсутня	Дуже поверхова	Часткова, неповна	Є, але без аналізу	Усвідомлена, з аналізом недоліків	Глибока, аналітична, із висновками щодо вдосконалення

Оцінка за виконання завдань тренінгу - 100 балів. Під час тренінгових занять здобувач вищої освіти виконує сумарно 10 тренінгових завдань, розподілених на весь відведений для тренінгів час. За кожне тренінгове завдання здобувач вищої освіти може отримати 10 балів. Оцінювання виконання завдань тренінгу відбувається відповідно до таблиці критеріїв оцінювання виконання завдань тренінгу.

Таблиця критеріїв оцінювання виконання завдань тренінгу

Бали/ Критерій	0 балів	1 бал	2 бали
1. Розуміння змісту завдання	Відсутнє розуміння суті завдання	Завдання виконане частково, окремі аспекти не розкриті	Здобувач вищої освіти повністю зрозумів завдання, чітко і правильно відобразив його суть
2. Аргументованість і обґрунтованість виконання	Аргументація відсутня або невідповідна	Наведено загальні міркування без глибокого обґрунтування	Відповіді/рішення підкріплені фактами, прикладами, логічними доказами
3. Креативність і практична спрямованість	Відсутня новизна, рішення не мають практичної цінності	Ідеї загальні, частково практичні	Запропоновані оригінальні, реалістичні й практично застосовувані ідеї
4. Якість презентації результату (усної чи письмової)	Результат поданий хаотично, незрозуміло	Є недоліки у структурі чи подачі, але загалом зрозуміло	Результат представлений структуровано, логічно, зрозуміло
5. Співпраця та комунікація під час групової роботи	Не співпрацює, ігнорує колективну діяльність	Бере участь, але з посереднім внеском у групову роботу	Активно взаємодіє з командою, підтримує дискусію, враховує думки інших

Оцінювання виконання завдань самостійної роботи здійснюється відповідно до таблиці критеріїв оцінювання мініпроектів-завдань для самостійної роботи (максимум - 10 балів за один мініпроект; як результат - 100 балів за самостійну роботу загалом).

Таблиця критеріїв оцінювання мініпроектів-завдань для самостійної роботи

Бали/ Критерій	0 балів	1 бал	2 бали
1. Відповідність темі та меті	Продукт не відповідає темі та меті	Частково відповідає, є неточності	Повністю відповідає темі, меті та очікуваним результатам
2. Структура та логіка продукту	Продукт хаотичний, без логіки	Структура є, але окремі елементи нелогічні	Продукт логічно структурований, чіткий та зрозумілий
3. Дидактична цінність / навчальний ефект	Продукт не має навчальної цінності	Частково сприяє навчальному процесу	Максимальна дидактична цінність, стимулює активне навчання
4. Візуалізація та наочність	Відсутні матеріали або наочність	Частково наочний, деякі елементи допомагають сприйняттю	Добре оформлено, візуально зрозуміло, сприяє сприйняттю
5. Креативність та практичність	Відсутні елементи креативності, продукт не практичний	Є елементи оригінальності, частково придатний для використання	Креативний, оригінальний, повністю готовий для практичного застосування

Шкала оцінювання здобувача освіти:

ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	відмінно
B	85-89	добре
C	75-84	добре
D	65-74	задовільно
E	60-64	достатньо
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом